

Huguet i Dupré, una societat comercial de Barcelona (1796-1808)

per Michel Zylberberg

Quan, pel març de 1796, la societat Vilella, Huguet i Dupré, tot seguit convertida només en Huguet i Dupré, veu la llum a Barcelona, el seu esdevenidor sembla prometedor. Catalunya gaudeix des de fa uns quants decennis d'un creixement sostingut i tot fa pensar que l'increment de la producció agrícola, la prosperitat del comerç colonial i la industrialització continuaran.¹ És cert que han aparegut alguns senyals de fatiga cap als inicis dels anys 1790 i que la guerra contra la França revolucionària —l'anomenada Guerra Gran— hauria pogut amenaçar la prosperitat catalana si hagués posat en perill les relacions marítimes amb l'imperi colonial, però això no va passar. És més, la pau de Basilea semblava tancar aquest parèntesi. Les perspectives canviaren, però, d'ençà de la fi de l'any 1796: la guerra contra Anglaterra interrompé les comunicacions amb Amèrica. Espanya i Catalunya s'estableixen, i per llargs anys, en una situació de crisi i moltes empreses s'enfonsaran en la tempesta. Aquest no fou pas el cas, tot i la seva creació recent, d'Huguet i Dupré, que assoliren de plantar cara, durant una dotzena d'anys, a una conjuntura que era, amb tot, molt desfavorable.

Cap dels seus tres fundadors no havia ocupat, fins el 1796, una posició d'importància en el món dels alts negocis barcelonins. Ferriol Vilella, que se n'apartarà el 1798,² posseïa una certa experiència comercial i havia dirigit una casa de comerç les activitats de la qual s'orientaven cap a França. D'altra banda, el mes de juliol de 1796 anà a la fira de Belcaire, arribà després a Lió i anà fins a París. Pugué fer, així, el balanç de les transformacions de l'economia francesa i restablir els enllaços interromputs per la guerra.³

Narcís Huguet, que havia restat a Barcelona, era el veritable dirigent de l'empresa. Nascut el 24 d'octubre de 1762 a Terradelles, petit llogaret al N de Girona,⁴ en el si d'una família benestant de pagesos, com testimonien els dots de la seva àvia i la seva mare,⁵ anà, com molts altres cabalers de les famílies, a

1. Pierre VILAR, *Catalunya dins l'Espanya moderna*, trad. d'E. Duran (Barcelona, Edicions 62, 1964-68).

2. La font fonamental del nostre estudi és la comptabilitat de la societat Huguet i Dupré, cent quaranta volums que es conserven a l'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona (AHC), descrits per P. VOLTES BOU, *Catálogo del fondo comercial del Instituto Municipal de Historia*, «Documentos y Estudios», VII (Barcelona 1961).

3. AHC, Fondo Comercial (FC). B. 437 a Caminadas i Cabanellas de Marsella, 26 de març de 1796, foli 3.

4. Genealogia de la família Huguet, que el senyor Huguet, de Terradelles, ens ha permès de consultar.

5. La seva àvia, Francesca Genover, aportà arran del seu casament, l'any 1727, 900 lliures catalanes; el dot de la seva mare, Maria Anna Narcís, era el 1752 de 2.420 lliures. Cf.

fer fortuna a Barcelona, mentre el seu germà gran Pere reprèn l'explotació familiar en morir el pare. Dependent de comerç, Narcís Huguet formà part del personal de la gran casa Larrard i Cia., d'origen francès. Els seus anys d'aprenentatge li permeteren d'adquirir, a més d'una sòlida experiència, algunes economies. Amb tot, fou gràcies al seu casament que pogué posar en marxa el seu propi negoci. Es casà, probablement cap a la fi del 1795, amb Josepa Dupré, filla del seu futur soci, la qual li aportà 10.000 lliures de dot.⁶ Aquesta quantitat representaria els dos terços del seu capital dins de la societat. És possible que per reunir la resta recorregués a l'ajut financer del seu germà, amb el qual havia restat en bones relacions. El seu camí fins aquí resulta banal: no era ni el primer ni el darrer dependent al qual el matrimoni facilitava la instal·lació per compte propi.

Narcís Dupré, el seu sogre i soci, era també català malgrat l'aspecte francès del cognom. La seva família s'havia instal·lat des de feia molt de temps a Figueres, prop de la frontera. El seu avi havia estat fuster i comerciant de fusta. El seu pare també era negociant. Narcís continuà pel mateix camí. Les seves activitats eren diverses: era un petit banquer de província i deixava diners als habitants de Figueres i dels voltants. Es tractava de sumes modestes, que rara vegada depassaven la xifra d'un miler de lliures.⁷ També tenia interessos en els proveïments de la municipalitat de Figueres. Així, amb dos altres negociants de la ciutat, pel maig de 1796 creà una companyia que s'ocupava de proveir de bestiar els carnissers de Figueres.⁸ Sembla que aquesta era una de les seves especialitats, i això li fou ben útil durant les operacions militars del 1793 al 1795, mentre Figueres era una ciutat del front. Dupré era aleshores un dels proveïdors de l'exèrcit espanyol.⁹ El proveïment de queviures a l'exèrcit és, com se sap, un dels mitjans privilegiats d'acumular capitals. En tornar la pau, Narcís Dupré es preocupà de tornar a invertir els seus beneficis. El seu fill Miquel era encara massa jove per a prendre la direcció d'un negoci. En canvi, el seu gendre, en ple vigor de l'edat, experimentat, n'és ben capaç, especialment perquè es beneficiarà de l'ajut de Vilella. Dupré pot quedar-se, per tant, a Figueres i acontentar-se amb el paper de garantidor de fons sens prendre una part personal en l'activitat de la societat.

Més ben dit, de les societats, car n'hi hagué diverses. El contracte de la primera no ha estat trobat; tal i com era freqüent, hom s'acontentà amb un mer document de caire privat. Algunes indicacions disperses que es troben als llibres de comptes permeten de reconstituir-ne una part del contingut. Ens trobem da-

Històric Provincial de Girona (AHPG), Registre de les Hipotèques, 1780, 12 de juny, foli 800, i 1770, 28 de novembre, foli 895, que remetent als contractes de casament del 26 de gener de 1727 i del 4 de maig de 1752.

6. Arxiu Històric de Protocols de Barcelona (AHPB). Notari Josep Ros, 9 de desembre de 1805, folis 184 i ss.; el contracte de casament no fou redactat fins en aquesta data. Hom pot comparar el dot de Josepa amb la de la néta de l'industrial Erasme de Gònima, que es casà amb el fill d'A. B. Gassó, secretari de la Junta de Comerç i que era de 58.000 lliures. AHPB, notari Odena, 4 de març de 1808, foli 83.

7. AHC, FC, B 339, folis 14 i ss.

8. AHC, FC, A 199. Els seus associats eren Salvador Sagué i Josep Comalat. La companyia llogà terres per a engreixar-hi bestiar.

9. Sempre l'any 1796, rebé procura de Salvador Sagué i Josep Lluch per tal de fer-se reembossar per la Tresoreria General de campanya de Girona els avenços fets «durante la última guerra». Hi és presentat com a «nuestro socio e interesado en varios asuntos de interés». AHPG, notari Aloy, 4 d'agost de 1796, foli 453.

vant una societat i no una companyia, cosa que pressuposa que té una vocació universal i que no s'especialitzava en un sol tipus d'activitats. Societat de nom col·lectiu, porta el nom dels seus tres socis. El seu capital inicial és de 95.000 lliures, és a dir, 55.000 de Dupré, 25.000 de Vilella i 15.000 d'Huguet. Cal afegir-hi 15.000 lliures deixades a raó d'un 6 % anual per part d'un amic de Vilella, el negociant de Figueres Josep Miquel i Burria.¹⁰

Aquest capital sembla força important; representava gairebé cent cops el salari anual d'un dependent de comerç i té, per tant, l'aspecte d'un capital propi d'una casa comercial que tenia ambicions. Així, per exemple, la societat d'origen italià Campi Broca i Tachella disposava a l'hora de la seva creació de 85.000 lliures.¹¹ Hi ha alguns cops en què el capital és superior, però es tracta en aquest cas sovint de societats ja existents que han reinvertit llurs beneficis. Si, per exemple, Joan Baptista Cabanyes pogué anunciar l'any 1791 que el seu capital seria «ben a prop de les 300.000 lliures» és perquè prenia la successió d'una de les seves cases de la ciutat: la de Josep Molins.¹²

Generalment, hom s'accontentava amb una xifra inferior. Així, la societat Prat i Taixonera del Bosc, creada el 1803, no arribava sinó a un capital de 36.612 lliures, a desgrat de diversos augments successius. El desenvolupament de les societats de persones amb capitals elevats no significa pas que la companyia on cada soci no compromet més que una quantitat mínima per tal de limitar el risc hagués restat totalment abandonada pel món dels negocis barcelonins. L'exemple de Francesc Espar ens ho demostra. El capital total, és cert, era de 31.500 lliures, però estava dividit en 21 «accions» de 1.500 lliures cada una, i entre els qui hi tenien part hom troba noms tan coneguts com els dels germans Magarola, els grans fabricants d'indianes, del comerciant matriculat Joan Antunes i de Baltasar de Bacardí, un altre negociant molt conegut.¹³

La durada de les societats era relativament breu. Era rar que passessin dels sis anys. Com que la societat Vilella, Huguet i Dupré es dissolgué l'u d'abril de 1798, hom pot creure que el termini de la seva existència havia estat fixat en dos anys. El contracte de la societat preveia igualment el repartiment dels beneficis i pèrdues, tenint en compte el capital avançat i el treball efectiu dins de la societat. D'una meitat dels beneficis se'n faria un repartiment proporcional al capital de cadascun dels associats; pel que feia a l'altra meitat, Dupré només en rebria una cinquena part; Vilella i Huguet es repartirien la suma restant per parts iguals.

Quan Vilella recuperà la seva llibertat¹⁴ per incompatibilitat de caràcter amb Huguet, s'establí un nou contracte de la societat. El capital d'aquesta nova societat, anomenada Huguet i Dupré, restava rebaixat a 34.000 lliures, 25.000 de les quals eren de Dupré i 9.000 d'Huguet.¹⁵ Aquesta disminució s'explica pel canvi de conjuntura. L'any 1798 Espanya es trobava en guerra i les perspectives eren més aviat fosques. Com que els beneficis, Huguet i Dupré se'ls repartien per parts iguals, «...deducidos los gastos de escritorios, como portes de carta,

10. AHC, FC A 177, 15 de març de 1796, folis 1 i 2.

11. AHPB, notari Josep Ubach, 9 d'abril de 1801, foli 467.

12. AHC, FC, B 340, carta a Arnold Hooghers, d'Amsterdam, 9 de juliol de 1791.

13. AHC, FC, A 107, foli 1.

14. AHC, FC, B 447. És presentat com «un associat que estava a càrrec nostre» a Weber i Cia., de Gènova, 19 de maig de 1798, foli 63.

15. Totalment dipositat en espècies metàl·liques (doblon d'or i en argent) i no pas en *vales*.

salarios de los dependientes, papel, etc.»,¹⁶ foren reinvertits, amb la qual cosa el capital s'elevà a 79.519 lliures pel març de 1800.

La societat funcionà ara sobre aquestes noves fases fins al 1802. La marxa de Vilella no l'afectà pas gaire, ja que conservà la millor part dels seus antics clients i corresponents, com les cases Durand de Montpeller i de Perpinyà, esdevingudes d'ençà del 1796 els seus principals col·laboradors i l'any 1802 se n'asseguren el control.

La firma d'agents de duanes Durand et Fils de Montpeller havia estat fundada el 1736. Esdevingué una de les més importants de la ciutat. El 1784 Raymond Durand, fill del fundador, es retirà. El més gran dels seus nebots, Jacques, esdevingué cap de la casa de Montpeller, i el més jove, François, fou col·locat al capdavant de la casa filial de Perpinyà.¹⁷ Dos altres germans, Auguste i Louis, reberen la direcció de filials de Marsella i París. Les cases Durand mantien entre elles llaços estrets i se sostenien mútuament en cas de necessitat.¹⁸ El 1802 les cases de Montpeller i de Perpinyà decidiren de comanditar la societat barcelonina i una tercera societat començà a funcionar amb la mateixa raó social l'u de novembre de 1802.

Hi ha diversos motius que poden explicar aquesta transformació. Els associats catalans, en tornar la pau, confiaven d'estendre llurs activitats. La comandita francesa augmentava llurs facultats i posava a llur disposició una xarxa comercial eixamplada. Pel que feia als Durand, el sistema de la comandita els assegurava beneficis augmentats i una limitació dels rics. Però, i potser sobretot, la presa de control d'Huguet i Dupré entrava en el marc d'una estratègia comercial que tenia per objectiu implantar-se dins de totes les grans places de la Mediterrània. Així, per exemple, els seus cunyats Michel Roussier i Louis Long es trobaven instal·lats a Gènova. La casa Auguste Durant naixia a Marsella l'any 1797; aquest mateix any François Durand, associat amb Solier de Marsella, empenia la fundació d'un establiment de Palerm.¹⁹ També estaven comanditades les cases Bonjean i Courteix de Sète i Jean-François de Narbona. La casa barcelonina quedava enclavada dins d'un conjunt dins del qual perdia una gran part de la seva autonomia. Però anava a fer un paper indispensable de peça de connexió entre les mans de François Durand de Perpinyà, «l'home pel qual sembla haver passat, a l'època de l'Imperi, tot el comerç franco-català.»²⁰

No fou sinó després de llargues negociacions que fou signat per François Durand, vingut expressament a Barcelona per a arranjar els darrers detalls, el contracte de comandita. El capital de la societat augmentava fins a 225.000 lliures. La meitat provenia dels germans Durand i l'altra meitat dels catalans. El capital dels Durand no havia estat dipositat en moneda metàl·lica; hom s'aconcentava per un senzill joc d'escriptures de carregar-los-ho en el compte. Pel que feia a la provisió de fons per part d'Huguet i de Dupré, havia de resultar de la diferència entre l'actiu i el passiu de llur antiga societat. No hi havia, doncs, creació d'una nova societat, sinó una presa de participació dels Durand dins d'una societat que ja existia.

16. AHC, FC, B 536.

17. Louis THOMAS, *Montpellier, ville marchande* (Montpeller 1936), p. 115.

18. AHC, FC, B 448, a Weber i Cia., de Gènova, 28 de juliol de 1798, foli 446. Cf. Louis BERGERON, *Banquiers, négociants et manufacturiers parisiens du Directoire à l'Empire* (París 1978), p. 48.

19. Louis DERMIGNY, *Cargaisons indiennes* (París, Solier et Cie., 1960), vol. I, p. 74.

20. Pierre VILAR, *Catalunya...*, vol. III, p. 166 de l'ed. francesa (1962).

El repartiment de beneficis es faria per parts iguals, havent quedat entès que, el primer any, els beneficis distribuïts no ultrapassarien les 19.200 lliures, i el superàvit seria automàticament col·locat a la reserva. Això podria indicar que el profit mitjà que hom calculava es trobava comprès entre el 8 i el 9 %.²¹

Un dels problemes més grans de la nova societat era el de saber qui l'havia de dirigir: els comandataris francesos o els comandataris catalans? L'article 5 del contracte de la societat indicava que la direcció havia de correspondre a Narcís Huguet, però els Durand tenien un representant a la ciutat, Jacques Joumard, empleat dins de la societat, i que hom podia consultar «*siempre que el tiempo lo permietrá*».²² Aquestes consultes esdevenien necessàries quan es tractava d'expedicions marítimes d'una quantitat superior a 5.000 o 6.000 piastres. Joumard no tenia, per tant, més que una veu de tipus consultiu: no podia oposar-se a Huguet, el qual decidia en darrera instància. Però com que Joumard era el comptable, els Durand eren informats de totes les activitats de llur filial barcelonina.

D'altres clàusules menys importants del contracte preveïen que la societat tindria una durada de sis anys, que Huguet rebria una indemnitat confortable de 4.000 lliures per any i que podria alimentar i hostatjar fins a quatre dependents mitjançant tres-centes lliures per any per cada un.

Tot i haver estat prevista perquè durés sis anys, l'organització de la societat seria modificada al cap de només quatre anys,²³ com a conseqüència de la degradació de les relacions entre els Durand i Huguet i de les queixes d'aquest contra els procediments de Jacques Joumard. El nou contracte mantenia la quantitat del capital i el repartiment de beneficis, però Jacques Joumard deixava la societat on era substituït per Raymond Durand, un membre de la família Durand. Aquest tenia més pes que no pas Jacques Joumard,²⁴ i, per tant, el control dels Durand sobre l'empresa en sortia reforçat. Així una empresa d'origen purament català havia perdut la seva autonomia per acabar no essent sinó un element d'un grup estranger. És cert que aquesta subordinació havia de permetre-li de travessar més fàcilment que no pas les altres empreses les dificultats sorgides de l'entrada en guerra d'Espanya contra Anglaterra.

L'ÈPOCA DE LES CRISIS

La correspondència de la societat ens mostra l'omnipresència de la guerra marítima. El cabotatge, les connexions mediterrànies es troben amenaçades per la presència d'esquadres angleses que escombren les costes o per corsaris que tenien llur base a Menorca. El 1799 hi hagué ràtzies a l'interior de les terres, que provocaren pànic a Barcelona.²⁵ Encara més greu resultava la interrupció de les relacions amb les colònies espanyoles, car ja no s'hi podien exportar els aiguardents i les indians i hom no en rebia ni els sucres ni els cuiros ni les piastres. Sense comptar els capitals pertanyents a catalans que hi quedaven immo-

21. AHC, FC, A. 181. Es tracta del diari de la societat.

22. AHC, FC, carpeta núm. 23.

23. AHC, FC, B 537. Dissolució de la societat del 25 d'octubre de 1806.

24. Jacques Joumard pogué consagrar-se completament als negocis del comte de Cabarrús. Cf. Ramon GRAU i Marina LÓPEZ, *Empresari i capitalista a la manufactura catalana del segle XVIII*, «Recerques», núm. 4 (1974), p. 40.

25. «...han hecho desembarco y cometido los más bárbaros horrores que pueden imaginarse, robando, quemando y asesinando...» AHC, FC B 448, a Juan Segalás, de Cadis, 20 de febrer de 1799, foli 75.

bilitzats. Així, doncs, a Buenos Aires, en el moment de l'expedició de Popham el 1806, hi devia haver més de dos milions en piastres que pertanyien a catalans.²⁶

Amb tot, el bloqueig anglès no era pas total. El petit cabotatge no era pas impossible del tot: les naus podien navegar a l'hivern o bé resseguir les costes a fi de poder refugiar-se en un port en cas d'atac per part de corsaris. Més bé o més malament, les connexions amb Marsella o Gènova, amb València o Màlaga i Alacant restaven assegurades per aquest mitjà. Pel que fa a relacions més llunyanes, hi havia el recurs de les naus neutrals. Els danesos i els nord-americans eren els més apreciats, però hom podia també recórrer als ragusans i fins i tot als otomans. Malauradament, el nombre de neutrals disminuï a mesura que s'anaren produint els èxits de Napoleó. I el control de la flota anglesa sempre era possible, motiu pel qual calia practicar expedicions simulades. Així, l'any 1799, volent enviar una expedició de 100 pipes d'aiguarent a Eyma i Fills, d'Amsterdam, Huguet i Dupré crearen un comprador fictici, Fourtalès i Cia., d'Hamburg, aleshores ciutat neutra. Pourtalès envia un certificat lliurat per la ciutat d'Hamburg i obre una correspondència simulada i datada anticipadament destinada a demostrar que són realment els autèntics compradors de la mercaderia.²⁷

Ni tan sols el bloqueig continental no interrompé del tot el tràfic. Durant tot l'any 1807 hi hagué naus americanes que desembarcaren a Barcelona, per compte d'Huguet i Dupré, sucre de l'Havana, cacau i bacallà.²⁸

La ruta terrestre podia suplir la via marítima, almenys pel que feia als intercanvis entre Espanya i França. Combois de carros i corrues de mules solcaven els camins malgrat el mal estat de la xarxa de carreteres, on no havia pas desaparegut la inseguretat.²⁹ Excepte el blat i els aiguarents, tot, piastres, sucres, cotxinilles, teles, quincalleria i fins i tot metalls tan pesants com el plom podien éssers transportats per via terrestre, però a costa d'una considerable elevació dels costs. El mateix passava amb la via marítima, on caldrà fer cara a una elevació vertiginosa de les assegurances, dels nòlits de navegació i dels costs del comerç.

El manteniment de relacions amb l'estranger era vital per a l'economia catalana, àmpliament orientada cap a l'exterior. Catalunya importava tres quartes parts del blat que necessitava per al seu consum. Si la guerra no arribà a posar en perill el proveïment de Barcelona, ni tan sols durant la greu crisi dels anys 1804-1805,³⁰ no deixà, però, de pesar damunt els preus. Calia només que hi hagués un retard en l'arribada dels vaixells que duïen grans perquè els preus poguessin un 80 %, com fou el cas entre el juny del 1798 i el del 1799. Mentre que a les èpoques de pau les oscil·lacions entre els preus dels cereals s'amortitzaven, no passava pas sempre el mateix durant els conflictes.

Uns altres preus sensibles als esdeveniments polítics eren els dels productes colonials. Tan bon punt s'anunciava un conflicte, hi havia una alça brutal; en canvi, els rumors de pau comportaven un enfonsament dels costs. El preu del sucre blanc de l'Havana, que valia 36 lliures 5 sous el quintar català arribà a

26. AHC, FC, B 491 a Firmin de Tastet, de Londres, 11 d'octubre de 1806, foli 260.

27. AHC, FC, B 448 a Eyma i Fill, d'Amsterdam, 10 d'abril de 1799.

28. AHC, FC, A 185, juliol i desembre de 1807. Sobre les conseqüències globals de la guerra sobre el comerç amb Amèrica, cf. Josep FONTANA, *Cambio económico y actitudes políticas en la España del siglo XIX* (Barcelona 1973), p. 44.

29. Alguns conductors catalans foren atacats i saquejats a la carretera Barcelona-Madrid. AHC, FC, B 447, a Dendoat, de Madrid, 7 de novembre de 1798, foli 423.

30. Josep FONTANA, *Cambio económico...*, p. 27.

75 lliures l'any 1798. El cacau de Caracas passà de 15 sous 3 diners la lliura catalana a 31 sous pel juliol de 1805; el mateix passà amb el cotó, el preu del qual era controlat especialment per raó del desenvolupament de les filatures catalanes. Hom podia substituir els cotons americans pels de Malta i de Llevant, i també pels cotons espanyols, com els de Motril, que durant l'ocupació francesa serien objecte d'una enorme especulació en la qual es destacaria Raymond Durand.³¹ La fam de cotó fou tan gran que Narcís Huguet proposà al seu germà Pere d'intentar-ne el conreu a Terradelles. «*Por primera ocasión voy a enviarte una porción de simiente de algodón, aconsejándote que pruebes su cultivo que creo cria muy bien en ésa y te daría más buen resultado que qualquier otra...*»³²

Si la guerra tingué per efecte l'augment dels productes importats, actuava en canvi a la inversa sobre els productes principals de les exportacions catalanes: els vins i els aiguardents. Els canvis del mercat de Reus són més sensibles a la conjuntura internacional que no pas a les fluctuacions de la revolta. Pel gener de 1796 la càrrega de quatre pipes situada a Holanda és paga a 37 lliures; aquest preu caigué a 15 lliures pel desembre de 1799 per tornar a pujar, en produir-se la pau, a 36 lliures 5 sous el setembre de 1802 i enfonsar-se novament a 8 lliures 10 sous pel gener de 1808, és a dir, a un preu inferior al que havia tingut als inicis del segle XVIII.

Cal pensar en les conseqüències que havia de tenir una caiguda d'aquest ordre damunt els ingressos dels vinaters catalans i també sobre els beneficis dels negociants exportadors que treballaven a comissió, fins i tot tenint en compte que, en certa mesura, la baixa dels preus pot afavorir l'augment de les quantitats exportades.

La guerra pertorbà l'economia catalana d'una altra manera encara; era una generadora d'inflació, perquè el govern espanyol, per tal de finançar-la, hagué de recórrer a les emissions en massa de *vales reales*. Amb tot, llur acció inflacionària resta limitada en la mesura en què aquests *vales* no eren pas el principal mitjà de pagament en el comerç a l'engròs i en les transaccions financeres, com ho mostra l'estudi de la comptabilitat de la casa Huguet i Dupré, i contràriament a allò que afirmava E. J. Hamilton.³³

Fins que, el 1799, no fou establert el curs obligatori, i que fou suprimit el 4 d'abril de 1800, cap mercaderia no es pagava en *vales* i gairebé tots els pagaments de lletres de canvi es feien en moneda metàl·lica sempre i quan s'explicités que hom refusava els *vales*.³⁴ Quan les lletres de canvi són satisfetes en *vales*, és perquè hi ha el consentiment del beneficiari, el qual pretén d'acumular dos guanys: un sobre les variacions del canvi i l'altre sobre les del canvi d'aquests; les operacions figuren en un compte especial: «*Tratas a vales*». Els *vales reales* no tenien pas el caràcter d'equivalent d'un paper moneda que entrés en la circulació monetària al costat de les espècies metàl·liques. Això ens és confirmat quan s'observa l'actitud dels negociants barcelonins davant la decisió del

31. Yvan ROUSTIT, *Raymond Durand, commerçant à Barcelone*, a «Estudios de Historia Moderna» (1956-59), vol. IV, ps. 156-176.

32. AHC, FC, B 537 a Pere Huguet, de Terradelles, 9 de març de 1808.

33. Earl J. HAMILTON, *War and Inflation in Spain (1700-1800)*, a «Quarterly Journal of Economics», LIX (novembre de 1944), p. 74. Cf. Valentín VÁZQUEZ DE PRADA, *Los vales reales en el mercado de Barcelona*, a «Anuario de Historia Social y Económica» (Madrid 1969), ps. 423-469, autor que ha estudiat parcialment la comptabilitat d'Huguet i Dupré.

34. AHC, FC, B 437, a Tourton i Ravel, de París, 17 de desembre de 1796, foli 437.

govern, el 17 de juliol de 1799, de fer-ne el curs obligatori alhora que en rebaiava el valor nominal en un 6 %.

«Aquí continúa de pagarse de físico y los vales reales no tienen tomador alguno; queda esta plaza en una total y ruinosa inacción...»³⁵

Això no obstant, algunes transaccions es feren en *vales*, encara que per a la part essencial dels tractes hom continuà utilitzant les peces d'or i d'argent. Molt aviat, i malgrat les prohibicions oficials, els *vales* es cotitzaven per sota de la paritat (pel febrer de 1800 perderen entre un 52 i un 53 %). El govern aprendrà aleshores la lliçó del seu fracàs i abandonarà el curs forçat dels *vales* a partir de l'abril de 1800. Ja no s'intentarà d'imposar el curs obligatori fins que es féu l'experiment dels *vales-dinero*, emesos pel Banc de Sant Carles,³⁶ però aquests no tingueren mai curs a la plaça de Barcelona.³⁷

La puja i la baixa dels *vales* depenia, com notaren els contemporanis, dels esdeveniments polítics, com ho mostra la corba que s'inclou en aquest text, establerta sobre les cotitzacions publicades pel «Diario de Barcelona» i dels llibres de comptes de la societat per al període que va del juliol de 1799 a l'agost del 1802, durant el qual el «Diario de Barcelona» deixà de donar-ne el canvi. S'hi veu la baixa accelerada durant la guerra contra Anglaterra, un veritable esfondrament després de la creació de 53 milions de pesos, el 6 d'abril de 1799 (els *vales* perderen el 90 % l'u de juliol de 1799), una remuntada abans i tot que el curs no en fos declarat obligatori (el 12 de juliol ja només perdien el 73 %), perquè s'havien produït fugues. Els preliminars de la pau del 1801 provocaren una alça considerable, però els núvols tornaren a congriar-se i la baixa tornà a aparèixer. Pel febrer del 1808 havien perdut el 58 %. El motí d'Aranjuez fou ben rebut en els medis financers, perquè pujaren fins al 46 %, però el 2 de maig suposà un nou enfonsament.

En aquest ambient tan difícil, la societat Huguet i Dupré es beneficiava almenys d'un avantatge: la seva creació recent. No havia tingut encara temps d'establir relacions amb l'imperi colonial, no tenia capitals immobilitzats a l'exterior ni cap reconversió per fer. El seu horitzó es trobava limitat a Espanya i a Europa, i no era pas gens negligible.

ELS NEGOCIS DE LA SOCIETAT

No hi ha cap aspecte original en les activitats de la societat. Com la majoria de les grans cases instal·lades a la plaça de Barcelona des de feia decennis, es dedicà a importar productes alimentaris i primeres matèries i a exportar els productes de la viticultura i de la indústria catalanes; cal afegir-hi la negociació de lletres de canvi i el gir i canvi. Com que havia de tenir present la dificultat dels temps, la societat limitava els seus riscos operant per compte propi tan poc com podia i limitant-se a treballar a comissió. Aleshores percebia el 2 % del valor de les mercaderies i un mig per cent sobre el de les lletres de canvi i pagaments. Quan les operacions li semblaven sense perill, consentia a prendre-hi una participació d'un terç o de la meitat del valor de la mercaderia. Només es compro-

35. AHC, FC, B 448, a Juan Camps e Hijo, de Madrid, 3 d'agost 1799, foli 449.

36. José CANGA ARGÜELLES, *Diccionario de Hacienda* (Londres 1826), vol. v, art. «Vales dinero.»

37. AHC, FC, B 490, a Étienne Baissel et Fils, d'Aquisgrà, el 6 de novembre de 1805, foli 314.

metia amb cases sòlides. Aquesta prudència pot explicar la seva supervivència, però no que es convertís en una de les grans cases de comerç. El seu relatiu èxit fou degut, d'una banda, al respir que permeté l'aturada de les hostilitats amb Anglaterra entre el 1802 i el 1804 (sabé treure'n partit cercant d'obrir noves sortides) i, d'altra banda, perquè tingué la sort d'esdevenir el soci espanyol privilegiat de les cases Durand en un moment en què Espanya s'inseria cada cop més dins de l'Europa napoleònica.³⁸

La mercaderia

D'acord amb les pràctiques de les grans cases de comerç barcelonines, no hi havia cap especialització en les transaccions d'Huguet i Dupré. Prenguem l'exemple del 1804, any de pau. En aquest any, la societat comprà o vengué les mercaderies següents: productes alimentaris com ara blat, ordi, blat de moro, arròs, faves, farina, mantega, formatge, bacallà, sardines i carn salada; productes colonials com sucre, cafè, cacau, fusta de *campeche*, índigo, cotxinilla, sarsaparrilla i xalapa; productes tèxtils com el canem, la seda, el cotó en brut, els filats de cotó, teles, draps, metalls, ferro i plom i, ben entès, vins i aiguardents. La llista encara no resulta exhaustiva.

Alguns productes predominen per llur volum o valor; així, per exemple, els blats estrangers, que eren el terreny reservat de les grans cases Valentí Riera, Joan Baptista Cabanyes, de Larrand o bé Arabet Gautier i Manning.³⁹ Diversos anys calgueren a Huguet i Dupré per fer-se un lloc entre aquests grans. Al principi la firma només adquiria quantitats petites i a la mateixa Barcelona. Després s'anà enardint i els proveïments els feia a l'Empordà i a Andalusia, i, a l'estranger, a França, a Itàlia, a la Bàltica i fins i tot als Estats Units. El 1804, quan Espanya es veié colpida per una greu crisi agrícola, la societat vengué, ja sia per compte propi, ja sia pel de les cases Moisè Vital Curiel de Venècia, Argiri Uretto i Dupoy germans, de Liorna, François Durand de Perpinyà, Auguste Durant i Antoine Anthoine de Marsella, S. Visering d'Emden i B. Rogers de Providence, al voltant de 28.000 quarteres de blat⁴⁰ i per valor de 313.981 lliures catalanes.⁴¹ Una part dels carregaments de blat fou reexpedida cap a Vilanova, Salou i Arenys de Mar, confirmant així el paper redistribuïdor del port de Barcelona. A la ciutat el blat era reventat a corredors, a forners o fins i tot a la municipalitat, que posseïa els seus propis forns de pa.

Malgrat l'experiència de Narcís Huguet, la casa no es lliurà sinó tardanament a les especulacions sobre els aiguardents. Va saber aprofitar-se dels estralls causats en les vinyes franceses a causa de les males condicions meteorològiques del 1797 augmentant els lliuraments. La casa noliejà 43 petites naus que embarcaren 2.649 pipes d'aiguardent, no solament des dels ports del Principat com ara Vilanova,

38. «Des de fa bastants anys, les relacions íntimes que tenim a França ens posen en situació d'estar informats amb anticipació de les noves polítiques que siguin una mica importants. Això ens ha permès sovint de fer operacions avantatjoses.» AHC, FC. B 491 a Patricio Joyes e Hijo de Madrid, 2 de març de 1807, foli 507.

39. Cf. les llistes dels vaixells carregats de blat que entraven al port de Barcelona, publicades diàriament pel «Diario de Barcelona» amb els noms dels seus consignataris.

40. Una quartera equival a 69,5 litres. 28.000 quarteres representaven el 5% de les importacions de blat del port de Barcelona, en un any normal, però.

41. AHC, FC, A 191 folis 104, 107, 185.

Salou i Tarragona, sinó també des de Benicarló i de Mallorca. L'activitat es reduí a continuació fins al moment en què Narcís Huguet emprengué la tasca de situar-se directament en el mercat de l'Europa del nord a fi d'obrir nous camins, mentre que fins aleshores la casa s'havia adreçat a cases locals que perceïen una comissió. Per això féu ús dels serveis d'un antic empleat, Cornelius Hoppe, originari d'Altona (prop d'Hamburg), el qual emprengué un viatge a Bremen, Lübeck, Hamburg i Copenhaguen a fi de sol·licitar comandes.⁴² El viatger de la societat hi reeixí d'una manera brillant, perquè a la fi de l'any 1805 deu cases, la major part de les quals eren d'Hamburg, havien passat comanda de 1.730 pipes d'aiguarent i 183 pipes de vi.⁴³ Encoratjat per aquest bon resultat, Cornelius Hoppe partí cap a Noruega, bé que amb menys èxit, certament. Amb tot, el balanç d'aquesta temptativa de prospecció del mercat de l'Europa del nord continuava essent àmpliament positiu.

Durant molt de temps la societat no obtingué els productes colonials més que de segona mà, adreçant-se a cases de Barcelona i sobretot de Cadis, que continuava essent el magatzem més gran d'Espanya per a aquesta mena de mercaderies. D'ençà del 1803 intentà de prescindir d'intermediaris, i per assolir-ho prengué contacte amb capitans americans que li consignaren llurs mercaderies. Sucre i cotxinilles eren aleshores tornades a exportar cap a Itàlia, client tradicional, però també cap a França, la qual, des de la revolta dels esclaus de Santo Domingo i la destrucció de l'economia de plantació, era tributària de l'estranger. Com que es tractava de mercaderies de gran valor, hom feia servir la via terrestre. Aquest fou el cas, per exemple, d'una operació gegantina que comprenia 500 sarrons de cotxinilla i d'indi pels quals s'havia interessat la banca Récamier de París.

La societat era igualment activa en el camp dels cotons, la demanda dels quals era forta. Durant les hostilitats amb Anglaterra, es procurà filats de cotó a la manufactura installada a Tolosa de Llenguadoc per Boyer-Fonfrède.⁴⁴ Però quan les operacions militars acabaren, els filats de cotó de Manchester afluiren cap a Barcelona i n'expulsaren la producció francesa. Els compradors locals eren extremament nombrosos i s'acontentaven amb petites partides, ja que les grans filatures tenien altres fonts de proveïment. És curiós de constatar, a més, que la societat deixà de banda el comerç de les indïanes. I, en canvi, al principi de les seves activitats havia manifestat un interès per aquest article, adreçant-se als grans fabricants Erasme de Gònima i als germans Magarola per compte de Velarde, de Madrid, i Miguel de Zabaleta, de Saragossa. Però sense que sapiguem per què, abandonà aviat aquesta branca dels negocis.

El comerç dels blats, dels aiguarents o dels productes colonials no és gens original i no distingeix pas la societat de les seves rivals. En canvi, n'hi ha poques que puguin competir-hi pel que fa a la venda de perles i diamants. «No hi ha cap casa que es trobi en el cas de facilitar-ne la talla i la venda com la nostra. Tots els nostres joiers estan molt units a nosaltres i s'adrecen preferentment a nosaltres.»⁴⁵ La societat se'n proveïa a Amsterdam, el gran centre internacional dels diamants, i els revenia a Barcelona, o fins i tot a París, on la societat

42. AHC, FC, B 488 a Osy i Cia., d'Hamburg, 24 d'abril de 1805, foli 160.

43. AHC, FC, B 489 a Cornelius Hoppe, 16 de novembre de 1805, foli 307.

44. AHC, FC, B 531. Factura del 20 nivós any VIII.

45. AHC, FC, B 446 a Willemsen i Heckman, d'Amsterdam, 13 d'octubre de 1798.

del Consolat gasta sense comptar.⁴⁶ Aquesta activitat pot semblar marginal, però podria assegurar beneficis regulars i importants i era un camí cap a la banca.

LA BANCA

Les operacions bancàries es limitaren durant molt de temps a la negociació de lletres de canvi, però es diversificaren en el curs del segle XVIII. A Barcelona les activitats bancàries incloïen els préstecs amb interès, l'assegurança, l'especulació sobre les espècies metàl·liques i la negociació dels *vales reales*. Les operacions eren d'un abast molt feble a causa del paper secundari de Barcelona com a centre financer. No hi havia borsa (les cotitzacions dels canvis es feien en una sala de la Llotja) i no hi havia cap veritable banc, excepte una sucursal del Banc de Sant Carles. Abans del 1789 Barcelona tenia un canvi obert amb les grans places financeres d'Europa: Londres, París, Amsterdam i Gènova. A causa de la guerra amb França, les operacions amb París foren suspeses i no tornaren a restablir-se fins el 1796. Com a conseqüència de l'ofensiva francesa a Holanda, Amsterdam fou provisionalment abandonada i fou obert un canvi amb Hamburg, ciutat neutral.⁴⁷ La guerra amb Anglaterra no posà terme a les transaccions, perquè des de la primavera del 1801 el «Diario de Barcelona» publicava els canvis de Londres, emprant per a les operacions sobre aquesta plaça algun intermediari d'Hamburg o de Lisboa.

La guerra provocà igualment una penúria de numerari, car ja arribaven els duros americans. Ara bé, els propietaris de les fàbriques d'indianes necessitaven espècies metàl·liques per pagar els salaris de diverses desenes de milers d'obers. Per aquesta causa, la taxa de descompte a Barcelona era més elevada que no pas a Madrid: en una època normal era de 3/4 % a Barcelona i només del mig per cent a la capital; en època de crisi el descompte arribava a 1,1 %.⁴⁸

Els dos factors que influïren més sobre el curs dels canvis eren la més o menys abundància de numerari a la plaça i la balança comercial d'Espanya. Cal afegir-hi també la intervenció de la sucursal del Banc de Sant Carles, que disposava de mitjans considerables i s'esforçava a influir sobre els canvis a favor dels seus interessos. En aquest ambient, que no era pas sempre fàcil, la societat preferí, com havia fet amb les mercaderies, el sistema de la comissió. Només amb els corresponents sòlids i de tota confiança consentia a lliurar-se a fer operacions per compte propi, generalment en participació. Així, doncs, tingué comptes en participació amb les cases Durand, de Montpeller i de Perpinyà; Cheradame Bidois, de París, i Joyes i fills, de Madrid.⁴⁹

Damunt cada operació, el guany era limitat, perquè les oscil·lacions dels canvis eren febles, però això quedava compensat per l'amplitud de les operacions. Així, el debit de compte «Tratas y remesas» de l'exercici 1802-1803 s'elevava a 3.200.000 lliures catalanes. Es tracta, certament, d'un màxim, perquè en 1805-1806 només era d'1.265.700 lliures i en 1806-1807 era de 977.309 lliures.

Els manlleus i els préstecs de la societat eren poc nombrosos. Això indica que, si bé els seus dirigents fan de banca, no eren emperò banquers. Només apa-

46. AHC, FC, B 458, a Louis Durand, de París, 18 de juliol de 1801, foli 484.

47. L. LIPP, *Guide des négociants dans toutes leurs entreprises mercantiles...* (Montpeller 1793-1796).

48. AHC, FC, B 477, a Daudinot, de Madrid, 26 de novembre 1803, foli 362.

49. AHC, FC, B 509, Negociaciones, 23 de novembre de 1796, foli 46.

reixen quatre dipòsits l'any 1799, i el seu total no depassa les 6.000 lliures a un interès del 6 %, que és l'habitual. La societat deixava en préstec diners a algunes personalitats, com l'intendent de Catalunya, Azanza.⁵⁰ També concedia crèdits circulars sobre els seus corresponents francesos o estrangers. Entre els beneficiaris trobem el nom del baró de Humboldt. Però aquestes eren activitats marginals.

No ho era, en canvi, la negociació dels *vales reales*. El canvi d'aquests, com hem vist, variava constantment, però contràriament als *assignats*, els seus homòlegs francesos, no sempre anaven orientats cap a la baixa. Hom els comprava, per tant, quan els seus canvis es degradaven, i hom tornava a vendre'ls quan millorava. Per tal de poder especular amb probabilitats d'èxit calia estar informat abans que ningú de tota nova susceptible d'influir damunt els canvis: «Tenim grans relacions relatives als nostres billets reials, tant per a les adquisicions com per a les vendes o per a les especulacions, i més especialment per compte dels nostres amics de França i de Madrid, els quals ens informen recíprocament per exprés dels esdeveniments que poden influir sobre el millorament o la degradació i pèrdua d'aquest paper-monedà.»⁵¹

Normalment els *vales* es venien a Barcelona mateix, però si els canvis eren més favorables a Madrid o a València, hi eren enviats per a negociar-los. Les vendes podien fer-se al comptat o a terminis. En aquest darrer cas, hom feia una lletra de canvi a 60 o 90 dies de data, pagable en *vales*. En acabar-se el termini, si la pèrdua havia crescut, l'operació resultava beneficiosa per al venedor, mentre que el comprador que havia jugat a l'alça hi perdia. Un altre procediment consistia a prendre *vales* en dipòsit durant dos o tres mesos, mitjançant un interès del mig o de l'u per cent; els *vales* eren retornats en acabar el termini. Si la baixa dels canvis era superior a l'interès pagat, la rendabilitat de l'operació restava assegurada.

Les sumes compromeses en aquestes especulacions anaven des d'alguns milers de duros fins a diverses desenes de milers, a vegades més i tot. Així, el 1806, una operació en participació amb Louis Durand, de París, i François Durand, de Perpinyà, dugué la societat a comprar *vales* per valor de 119.000 pesos. Tenint en compte el canvi dels *vales* (la pèrdua se situava entre el 38 i el 42 %, en aquell moment), i les despeses de comissió i correatge, la despesa total era de 106.089 lliures i 6 sous.⁵²

Però de tota manera fou l'any 1799, quan el govern decidí el curs obligatori dels *vales*, que la societat féu la seva millor operació. El secret no havia pogut mantenir-se i hi havia hagut fugues. Abans de l'aparició de la cèdula del 17 de juliol de 1799, Huguet i Dupré havien comprat tots els *vales* que havien pogut trobar.⁵³ Un cop decidit el curs obligatori, calia bescanviar els *vales* per moneda metàl·lica. El procediment emprat consistí a adquirir mercaderies i revendre-les, encara que fos perdent-hi, a canvi de numerari. Els beneficis foren esplèndids. Hom havia adquirit *vales* per valor de 236.898 lliures; la venda deixava un be-

50. AHC, FC, A 187, 31 de març de 1800, foli 118.

51. AHC, FC, B 458, a J. Rysser i Fill, d'Amsterdam, 1 de juliol 1801, foli 431.

52. AHC, FC, B 514, 3 de desembre de 1806, foli 587.

53. «Com que la casa de Madrid [probablement Juan Camps] ens havia informat del que passava per un exprés, encara fórem a temps, abans de l'arribada de l'ordre, d'apagar-ne per quantitats considerables a 188-187, havent fet actuar sordament i amb prudència un corredor de confiança; d'altres cases han seguit, darrera nostre, aquestes mateixes operacions.» AHC, FC, B 449, a François Durand, de Montpeller, 6 de juliol de 1799, foli 589.

nefici net de 70.544 lliures, és a dir, més diners en aquesta sola transacció que tot el capital de la societat, que aleshores era de 49.000 lliures.⁵⁴

Tenim aquí una nova prova del caràcter parasitari de determinats beneficis en època de crisi. Les especulacions improductives permeteren a la societat de realitzar enormes beneficis en el moment en què la crisi es feia sentir més fortament a Barcelona.

La societat negligia els afers d'assegurances; el context polític-econòmic és prou clar per a explicar-ho. Aleshores que la flota anglesa dominava la Mediterrània, invertir capitals en aquesta branca seria precipitar-se a tenir pèrdues segures. En canvi, es dedicà a especular en monedes per a les quals féu servir sempre els camins terrestres. Es feia enviar els quàdruples o unces de França i els revenia al mercat de Barcelona. Arribava a passar, fins i tot, que les peces d'or, si els canvis eren favorables, eren venudes a França. Hom es veu inclinat a preguntar-se, evidentment, si dins d'aquestes operacions de peces d'or la societat no hi afegia l'exportació clandestina de duros. Se sap que la societat Durand et Fils es lliurava, en col·laboració amb altres cases franceses, al comerç del metall blanc.⁵⁵ No n'hauria estat el proveïdor la societat Huguet i Dupré? No cal cercar-ne la prova als llibres de comptes, car l'exportació de les piastres era prohibida als particulars. La prudència més elemental fa que no hagués de restar-ne cap traça, si és que es feia aquest tràfic. El que sí que hi apareix és que molt nombroses cases estrangeres demanaven a la societat que els en proporcionés. La resposta fou sempre negativa.⁵⁶ L'exportació de contraban sembla haver estat a mans de les cases de comerç situades a la frontera. Això els era encara més fàcil, ja que hi havia alguns negociants que s'havien instal·lat a una banda i l'altra dels llocs de la duana. Aquest era el cas de Pere Aldebert, establert a Puigcerdà i a Montlluís.

L'armament de vaixells

Se sap que durant la major part del segle XVIII la barca es mantingué com la forma exclusiva de l'armament de vaixells català. Un nombre determinat de capitalistes s'agrupaven per fer construir o per adquirir una nau. En funció de llur aportació, rebien cadascun la seva part, i sovint el nombre de parts passava de la desena.⁵⁷ A la fi del segle s'assistí a un moviment de concentració i podia donar-se el cas que un armador pogués posseir més del 50 % de les parts d'una nau.⁵⁸ A l'inici del segle XIX el procés de concentració, tal com ho demostra l'exemple de la societat, havia acabat.

No té res d'estrany que Huguet i Dupré negligissin, durant la guerra, els afers marítims. L'adquisició per part de la societat, a Marià de Gispert, gran nego-

54. Arran d'una liquidació parcial feta el 1815, l'expert Reserson no ocultava pas la seva admiració per aquesta «bella ganancia», AHC, FC, B 336.

55. L. DERMIGNY, *Circuits d'argent et milieux d'affaires au XVIIIe siècle*, «Revue Historique» (octubre-desembre de 1954), nota 6, p. 248.

56. «Nosaltres hem considerat en tots temps amb la més gran indiferència els resultats avantatjosos que pot oferir aquesta mena de comerç. Us direm, fins i tot, que no hi ha cap casa d'aquí que es preocupi de la seva reputació i que es lliuri a aquesta mena de comerç, el qual, en tot cas, només es pot fer a les nostres fronteres.» AHC, FC, B 451, a Tourton i Ravel, de París, 8 de febrer de 1900.

57. P. VILAR, *Catalunya...*, vol. III (1962), p. 299 de l'edició francesa.

58. *Ibid.*, vol. III, p. 270.

ciant barceloní, d'una «acció» sobre el xabec «Nostra Senyora de la Misericòrdia», l'any 1799,⁵⁹ no és gaire significativa. Només amb el retorn de la pau es modificà el seu comportament en aquest aspecte: adquirí interessos en una nau i en comprà una altra. El 1802 s'associà amb el patró del canari «El León», Esteve Alzina, originari de Palamós. Alzina devia ésser-ne el propietari titular, però hom pot constatar que totes les despeses d'armament i de preparacions són pagats per la societat, la qual, a la comptabilitat, esmenta «El León» qualificant-lo de «*nuestro barco*».⁶⁰ Segons els projectes de la societat, «El León» havia de dedicar-se al gran cabotatge. De fet, els seus tres primers viatges el conduïren a Cadis, on lliurà bales de paper i recollí fusta de *campeche*. La represa de la guerra, el 1804, l'obligà a apartar-se de l'Atlàntic. Anà a Marsella amb aiguar dent. Desarmat el 1805, fou desbatejat. Convertit en «Nostra Senyora del Carme», fou destinat a dur sal entre Palamós i Tortosa. Els perills de la mar havien obligat el navili a passar del gran cabotatge atlàntic al cabotatge català.⁶¹

Encara més significatiu de la flamarada d'iniciatives que provocà el retorn de la pau fou l'adquisició d'una segona nau. Fou immediatament després de la signatura dels preliminars de la pau, l'1 d'octubre de 1801, que fou encarregat a Joan Ros, de Canet de Mar i cunyat de Narcís Dupré, d'anar a Maó per tal de comprar-hi una nau «d'una capacitat per a 300 a 500 pipes, i que no tingui més de sis o set anys... i que pot assolir-se per uns 4.000 duros».⁶² L'elecció de Maó com a lloc de compra s'explica pel fet que aquest port serví durant la guerra de base als corsaris britànics, i hom podia trobar-hi vaixells per vendre a bon preu. Joan Ros comprà a John Cowper una polacra de 500 pipes per 11.464 lliures, 11 sous i 5 diners; les lletres de crèdit foren proporcionades per un negociant de Barcelona vinculat als interessos britànics, Josep Teasdale.

Huguet i Dupré tenien la intenció de proposar el repartiment de parts de propietat d'aquesta nau a François Durand, de Perpinyà, però aquest refusà. La societat es trobà, per tant, com a propietària única de la seva nau. Això permet d'afirmar (ja que hi ha alguns altres exemples semblants, com el de la societat d'Arabet Gautier i Manning, única propietària de la barca «Nuestra Señora de Buenos Ayres»)⁶³ que la concentració en el camp de l'armament marítim s'havia completat a Barcelona als inicis del segle XIX. És cert que es tractava d'un vaixell que havia estat comprat d'ocasió, i no podríem afirmar tal vegada el mateix si hagués estat un vaixell construït a les drassanes de Barcelona. Veient la insistència amb la qual la societat afirma que la polacra és seva «pròpia», hom podria pensar que això encara no s'havia estès gaire.

La polacra, rebatejada «Sant Narcís», pel nom del sant patró dels socis, fou tornada a posar en funcionament i confiada al capità Ros, al capdavant d'una tripulació de quinze homes. Salpà cap a Vilanova i Tarragona per a carregar aiguar dent per compte de Vila i Cia. de Barcelona i lliurar-lo a Carrau i Vila, de Veracruz. D'acord amb el desig de la societat, el nòlit de retorn consistiria en cotxinilles, sucre i «*con mucha plata si es posible*».⁶⁴

El «Sant Narcís» partí del port de Tarragona el 15 de juliol de 1802. Els seus propietaris n'esperaven el retorn dins d'un termini relativament breu, uns

59. AHC, FC, A 178, 10 de maig de 1799, foli 292.

60. AHC, FC, A 188, foli 281.

61. AHC, FC, A 176, 29 de juliol de 1807.

62. AHC, FC, B 461, a Joan Ros, 26 de novembre de 1801.

63. AHPB, notari Josep Übach, 2 de juliol de 1802.

64. AHC, FC, B 468, a Carrau i Vila, de Veracruz, 30 de juliol de 1802, foli 127.

quants mesos com a màxim. Aquesta espera resultà inútil, perquè quan arribà a la mar de les Antilles, el capità Ros es lliurà a activitats per compte propi, fent el sord a les crides de la societat que amb lletres adreçades a algunes cases de Veracruz o de l'Havana li demanava que tornés a Espanya. L'actitud del capità Ros, que només feia el que volia, és pròpia dels capitans que havien conegut el sistema de la barca. Quan els armadors són nombrosos, el capità disposa d'una llibertat d'acció més gran i pot prendre iniciatives. Ara bé, pel que fa a Huguet i Dupré, «*por ser nosotros los únicos propietarios*», la missió del capità només podia ésser la d'executar les ordres. Les mentalitats anaven amb retard respecte a l'evolució econòmica.⁶⁵

No seguirem pas el capità Ros al llarg del seu periple.⁶⁶ Arribat a Veracruz el 10 d'octubre de 1802 després d'haver reposat en un port cubà, es dedicà a solcar el golf de Mèxic, a la recerca de nòlits. Se'l troba a Campeche, a Nova Orleans, a l'Havana. Finalment carregà fusta de *campeche* a dos ports de la costa del Yucatán, Sisal i Silán, i després d'una escala a l'Havana, tornà a Barcelona, on arribà el 6 d'agost de 1804.⁶⁷ El seu viatge havia durat dos anys i dos mesos. I tot i amb això, l'expedició havia estat beneficiosa per als armadors. Els diversos nòlits produïren 15.292 pesos i 1 ral, mentre que les despeses només arribaven a 12.101 pesos. El benefici net fou, per tant, de 2.590 pesos i 3 1/2 rals, és a dir, 4.587 lliures 1 sou i 3 diners. La nau havia estat avaluada el 1802 en una preu de 18.972 lliures; la taxa anual de beneficis era d'un 12,9 %. Huguet i Dupré no podien queixar-se, per tant. En quatre viatges, la polacra podia quedar amortitzada. És cert que la seva lentitud havia permès al capità Ros de percebre 4.589 lliures de salaris, és a dir, aproximadament tant com els propietaris.⁶⁸

Hom havia previst que el «Sant Narcís» tornaria a salpar cap a Amèrica, però aquest viatge mai no tingué lloc; a causa de la represa de les hostilitats, i ara ja no era qüestió de fer navegar un vaixell espanyol cap a Amèrica. La societat es cuidà ben bé de desnacionalitzar-lo i li donà un pavelló nord-americà,⁶⁹ però aquesta temptativa no tingué cap èxit i la polacra es podrí en un port català durant tretze anys, fins que l'any 1817 fou venuda per la xifra irrisòria de 760 lliures catalanes.⁷⁰

La guerra, que havia pesat, per tant, ben fortament en la carrera del «Sant Narcís», podia, malgrat tot, fer guanyar alguna cosa si hom participava en el cors. Com és sabut, l'armament de cors tingué el seu cant del cigne durant les guerres de la Revolució i de l'Imperi.⁷¹ Els espanyols, sobretot els de la costa cantàbrica, no menysprearen aquesta font de beneficis.⁷² El bloqueig continental feia encara més atractiva aquesta activitat, ja que els neutrals no n'estaven protegits.

L'any 1807 Narcís Huguet conegué Joseph Pollan, negociant i armador de

65. AHC, FC, B 477, a Lluís Tutusau, de Campeche, 15 de gener de 1804, foli 454.

66. AHC, FC, B 535. *Gastos de comida o manutención que empieza desde Barcelona el viaje de ida y vuelta de Vera-Cruz desde 18 de junio de 1802.*

67. «Diario de Barcelona» (7 d'agost de 180): «*Ayer, de Campeche y La Havana, en 82 días, el capitán Ros, polacra San Narciso, con registro, a la orden...*»

68. AHC, FC, B 555, *Gastos de comida...*

69. AHC, FC, carpeta núm. 23, a François Durand, de Perpinyà, des. 1805.

70. AHC, FC, B 515, foli 428.

71. U. BONNEL, *La France, les États-Unis et la guerre de course* (París 1961).

72. F. Ignacio de CÁCERES Y BLANCO, *Los corsarios del Cantábrico durante el reinado de Carlos IV*, «Altamira», núms. 1, 2, 3 (1964).

Niça, propietari de dues naus corsàries: el «Prince Eugène» i el «Prince Jérôme». El capità del «Prince Eugène», Joseph Bavastro, gaudia d'una reputació afalagadora a tota la Mediterrània.⁷³ Durant molts mesos els corsaris de Joseph Pollan solcaren les aigües de la Mediterrània fent nombroses preses fins al dia en què el «Prince Eugène» fou capturat, a la rada de Begur, pel «Cavall marí» de lord Cochrane.⁷⁴ Pollan no es descoratjà i armà un nou vaixell, «La Josephine», de 258 tones, amb 150 homes de tripulació i armada amb divuit canons.⁷⁵ Armar per si sol una carcassa tan gran depassava les possibilitats de Pollan, el qual decidí d'associar-se amb Huguet i Dupré, societat que fins aleshores s'havia acontentat a facilitar la venda dels carregaments de les naus capturades. Segons Pollan, es tractava d'una innovació. «Pel que fa a la resta, encara no ha sortit cap corsari del port de Barcelona sota pavelló espanyol.»⁷⁶

A més d'Huguet i Dupré, empresa que adquiriren interessos per valor de 3.000 duros a «La Josephine», hi hagué tres altres negociants espanyols que comprometeren fons en l'afer; Ignacio López, de Saragossa (1.000 duros), Josep Manescau, de Màlaga (500 duros) i Fidel Moragas i Fills, de Tarragona (3.000 piastres). A títol personal, Narcís Huguet col·locà 10.000 duros sobre «La Josephine» i el «Prince Jérôme».⁷⁷

«La Joséphine» sortí del port de Barcelona el 18 de novembre de 1807. Durant la seva campanya d'hivern capturà onze naus. El producte brut de la campanya hauria estat de dos milions i mig de duros, si s'haguessin pogut vendre les preses. Però no hi havia, per causa de les circumstàncies, compradors a Alacant, on havien estat dutes. Després de l'inici de la Guerra contra Napoleó, la Junta de València —de la qual depenia el port d'Alacant— havia ordenat el desembargament de totes les preses fetes per corsaris francesos.⁷⁸ Així, la societat no perdé res dels beneficis eventuais pel fet d'haver-se compromès financera-ment amb els francesos.

La fàbrica

Dins del gran centre manufacturer en què s'havia convertit Barcelona, els lligams entre el negoci i la indústria havien d'ésser estrets. Ben sovint hom ha trobat que el capital comercial ha estat l'origen del capital industrial. Cal constatar, en aquest camp, una gran prudència d'Huguet i Dupré, com en el cas de l'armament marítim. Cal esperar fins al 1800 per veure'l orientar-se cap a aquest camí. La societat proposà aleshores a Martin et Fils, de Marsella, d'associar-s'hi per crear, a Barcelona, una saboneria. El gran port francès posseeix, en aquest camp, una àmplia experiència. Martin et Fils fou, doncs, invitada a proporcionar, a més de capital, personal tècnic.⁷⁹ No fou fins després de la pau d'Amiens que el projecte prengué cos. La fàbrica fou instal·lada a la Barceloneta i dirigida per un francès, monsieur Jardin. La societat lliurava la sosa i els olis que venien d'Andalusia i fabricava sabó a Galícia i a Alacant. Com a con-

73. H. LAUVERGNE, *Bavastro ou un corsaire sous l'Empire* (Toló 1853).

74. Archives du Ministère des Affaires Étrangères, Paris (AMAE), Correspondance Commerciale, Consolat de Barcelona, núm. 23, 15 de febrer de 1808, foli 65.

76. AMAE, Consolat de Barcelona, núm. 23, *id.*

77. AHC, FC, B 537, Narcís Huguet a Pere Huguet, de Terradellas, 9 de març de 1808.

78. AMAE, Consolat d'Alacant, núm. 22, 28 de març de 1817, foli 201.

79. AHC, FC, B 455, a Martin et Fils, de Marsella, 5 de novembre de 1800, foli 363.

seqüència d'un desacord entre Jardin i Huguet, la saboneria deixà l'activitat l'any 1803. La societat no es veié, però, perjudicada en el camp financer. Mentre les despeses en què hom havia incorregut s'elevaren a 1.361 lliures, les vendes arribaven a 2.808 lliures i deixaven un benefici de 446 lliures, poc significatiu, en realitat. Aquesta primera experiència, per breu que fos, no podia fer més que incitar la societat a perseverar pel camí de les inversions industrials.

A l'agost de 1802 emprengué la creació, en associació amb Antoni Viquer,⁸⁰ d'una fàbrica de teles de cotó. La fàbrica, situada al carrer de la Jonquera, prop de les muralles, tenia al capdavant el «majordom» Josep Ellinas, al qual, al principi de cada mes, la societat enviava diversos centenars de lliures destinats a pagar els obrers. En un any, la suma dels salaris pagats, tant per Huguet i Dupré com per Viquer, s'elevava a 7.622 lliures, sense que sigui possible de precisar res més. Les teles es vengueren a Barcelona mateix, però la societat havia intentat de trobar sortides per als productes en indrets de la resta de Catalunya. Hom envià cartes circulars, sense èxit, a cases de Girona, Vic, la Bisbal i Reus. L'any 1804 la fàbrica cessà en les seves activitats, sens dubte a causa de les dificultats financeres d'Antoni Viquer.

Aquest fracàs no descoratjà pas la firma Huguet i Dupré, perquè el 1807 decidí de muntar una fàbrica d'aiguardent: «Tenim la intenció d'establir seguidament, per la nostra banda, una fàbrica d'esperit de vi mitjançant un procediment que no és gens comú en aquest regne i que ens permet de donar les 3/8 a força més bon preu que cap altra casa.»⁸¹

L'alambí que volgué emprar la societat era sens dubte el preparat pel francès Édouard Adam, a Montpeller, l'any 1801, que començava a estendre's pel sud de França.⁸² Aquí tenim un exemple suplementari d'una innovació introduïda en una època en la qual els preus de l'aiguardent al mercat de Reus es troben en procés d'enfonsament.

Era a Valls, un dels grans centres vitícoles de Catalunya, on havia de funcionar la fàbrica. El seu director, Pere Alegre, s'allotjà a Barcelona per comprar-hi el material que calia: coures, calderes, termòmetres, provetes, etc. Tot això fou enviat a Valls a partir del final de novembre de 1807, per a ésser-hi muntat.⁸³ Però a partir d'aquest moment se'n perd la traça a la documentació, i hom no pot saber si va arribar a arrencar efectivament.

Tres temptatives, i tres fracassos. Aquests darrers devien ésser col·locats a la balança contra l'èxit que suposava la presa del control d'una fàbrica de filats i de teles de cotó que durant sis anys treballà a plena satisfacció. És curiós d'observar que, menys que el resultat d'una política determinada, fou un fruit de l'atzar. Entre els industrials que compraven llur cotó a Huguet i Dupré figura Joan Cabírol, originari, com ells, de l'Empordà. El 4 de desembre de 1802 morí intestat. El seu únic parent a Barcelona era el seu germà, sacerdot de la paròquia de Nostra Senyora del Pi, que evidentment no el podia substituir. Aquest

80. Sens dubte es tractava d'un dels vuit comissionats del Cos de Fàbriques de Filats; cf. A. RUIZ Y PABLO, *Historia de la Real Junta particular de Comercio de Barcelona* (Barcelona 1919), p. 274. Sobre les activitats de la fàbrica de teles de cotó, cf. els llibres majors, *telas en participación con Antonio Viquer*.

81. AC, FC, a Jacob Dohrman, de Lisboa, 18 d'abril de 1807, foli 551.

82. L. THOMAS, *Montpellier, ville marchande...*, ps. 217. Huguet i Dupré anava a demanar un privilegi exclusiu. Cf. Archivo General de Simancas, Junta de Comercio y Moneda, lligall 260.

83. AHC, FC, A 176, 23 de novembre de 1807.

personatge decidí, després de l'inventari, de confiar-ne l'administració a Huguet i Dupré, el principal creditor.⁸⁴

L'inventari ens fa saber que Cabirol vivia al «carrer dels Tallers», prop de la Rambla, en un allotjament modest de quatre habitacions i una cuina. La fàbrica, on treballaven «cerca de cent persones», era al costat. Era una empresa petita si se la compara amb la d'Erasme de Gònima, que tenia al seu servei entre 800 i 1000 obrers.⁸⁵ A les diverses sales, s'hi trobava un material variat: una màquina de cardar amb el seu cilindre,⁸⁶ una premsa, una màquina talladora, una màquina de batre i cistells de vímet i de fusta. A sis altres sales hi havia tres debanadores, una ordidora, 26 torcedores, 25 màquines de filar i 14 màquines de teixir. La il·luminació procedia de nou làmpades de llautó de dos becs cada una. La fàbrica posseïa un annex, dirigit per Agustí Sagristà, al «carrer del Torrent de Jonqueres». S'hi havia instal·lat una caldera per a l'aprest, 6 torcedores i 15 màquines de teixir suplementàries. L'absència de cilindres i de colorants demostra que Cabirol no fabricava indians. L'única energia que s'hi emprava era la de la força humana, encara que uns quants anys més tard hom hi esmenta la presència de dues mules, que podien haver estat els elements d'un enginy mecànic. Només les màquines pertanyien a Cabirol, ja que els edificis estaven llogats als germans Magarola, cosa que disminueix el capital de base. Huguet i Dupré no acceptà de prendre al seu càrrec la fàbrica fins que s'hagué fet el balanç de l'empresa. L'actiu ascendia a 16.000 lliures i el passiu a 14.000, 6.151 de les quals corresponien al creditor principal: els mateixos Huguet i Dupré. Així, doncs, sense haver-ho volgut i per menys de 7.000 lliures, la societat es trobava al capdavant de la fàbrica.

No en fou modificada l'organització. El seu «majordom», Joan Baptista Canals, se succeí a si mateix. Cada mes rebia les primeres matèries i els salaris dels obrers. Hom posseeix un balanç de la producció que fou dreçat el 1805.⁸⁷ Del 13 de desembre de 1802 al 30 d'abril de 1805, la fàbrica hauria produït 4.004 peces de cotó, unes 125 per mes. Les vendes no seguien el ritme de la producció. Restaven al magatzem, el 30 d'abril de 1805, 1.780 peces no venudes. Entre els principals clients, que eren tots indianaires barcelonins, figuren Ribes i Prat, Joan Coll i d'altres.

La primera distribució dels beneficis no tingué lloc fins el 31 d'octubre de 1806. El seu import era de 17.747 lliures, és a dir, unes 4.000 lliures per any. Tenint en compte les 6.151 lliures que havien permès a la societat d'assegurar-se la propietat de l'empresa, això representava un nivell anual de beneficis del 71,5 %. Certament, però, hi havia 27.015 lliures de peces per vendre.⁸⁸

L'estudi dels balanços, que malauradament no es feien tots els anys, almenys al principi, permet d'estudiar el volum global dels negocis de la societat. Mostren un fort progrés amb la tornada de la pau i una estagnació amb el retorn de les hostilitats, però menys marcat del que podia haver semblat. El total del balanç

84. AHPB, notari Josep Ros, 6 de desembre de 1802, foli 269, inventari redactat en català.

85. A. B. Gassó, *España con industria fuerte y rica* (Barcelona 1816), p. 76.

86. Aquest tipus de màquina fou conegut a Catalunya des dels anys 1780; cf. G. GRAELL, *Historia del Fomento del Trabajo Nacional* (Barcelona 1910), p. 431.

87. AHC, FC, A 192, foli 26.

88. AHC, FC, A 193, foli 102.

és de 101.271 lliures el 31 de març de 1799, de 593.803 lliures a l'actiu⁸⁹ el 31 d'octubre de 1802 i 556.241 lliures el 31 d'octubre de 1806. Una anàlisi més detallada de les entrades del balanç ens mostra que a totes les èpoques, malgrat els seus intents en l'armament de naus i la fàbrica, la societat restava orientada cap a les mercaderies i la banca. També ens mostra que el 1806 la societat s'esforçava a limitar, per raó de la conjuntura, les seves activitats fins i tot amb el risc de deixar els seus fons inactius, perquè tenien en caixa 172.108 lliures i 8 sous.

Només faltaria situar la societat al lloc que ocupava en la jerarquia de les grans cases de comerç barcelonines, però ens manquen elements comparatius amb xifres concretes. Tot el que podem afirmar és que als seus inicis la societat només tenia una importància modesta. Quan el 1797 els negociants barcelonins hagueren de sostenir l'esforç de guerra subscriuint un préstec, la societat només hi contribuï amb 150 pesos, mentre que Joan de Larrard i A. B. Gassó oferiren, respectivament, 3.000 i 1.200 pesos. Les coses anaven de manera ben diferent el 1802, car s'havia convertit en una de les grans cases de la plaça. Ho testimonia la composició de la comissió encarregada per l'intendent de preparar les recepcions en nom del comerç amb motiu de l'estada a Barcelona dels reis espanyols. Narcís Huguet fou un dels vuit membres de la comissió i hi representà, amb Francesc Gomis, els comerciants no matriculats. Quant a la societat, contribuï a les despeses amb 6.000 rals de billó. No hi hagué cap societat que en pagués més.⁹⁰

LES ESTRUCTURES DE LA SOCIETAT

Des del seu despatx de Barcelona, Huguet i Dupré establí nombroses relacions amb altres societats espanyoles i estrangeres. El seu camp d'activitat, reduït als inicis a algunes places espanyoles, italianes o franceses, s'estengué a poc a poc per tot el conjunt de l'Europa occidental, sense que deixés de tenir tractes de privilegi amb el grup Durand.

Installada inicialment al carrer dels Escudellers, aviat s'hi trobà estreta i l'abandonà pel carrer de la Mercè, on residien els grans negociants. El lloguer de la casa on s'establí era força elevat, 1.875 lliures per any, però això resta justificat perquè incloïa, a més dels apartaments privats de Narcís Huguet al primer pis, les oficines de l'entresol i els magatzems de la planta baixa. Aquests, d'altra banda, resultaren massa petits i la societat n'hagué de llogar uns altres a la Barceloneta i prop de la muralla de mar. El centre neuràlgic de la societat era l'escriptori. Aquí és on treballaven els empleats i s'hi dictava dos o tres cops per setmana la correspondència. S'hi installaren caixes fortes i hom hi guardava instruments de treball com els «Almanacs mercantils», la «Guia dels comerciants de Lipp», venuda per l'autor en persona, un manual de conversions monetàries, l'extracte de les cotitzacions del mercat de Reus, la llista de les naus entrades al

89. El passiu era de 587.557 lliures, quan en bona lògica comptable hauria d'haver estat igual a l'actiu. Però després del curs forçat dels *vales*, el comptable devia haver de crear comptes duts en *vales* i no arribà a fer les conversions.

90. Biblioteca de Catalunya, de Barcelona (BCB). Arxiu de la Junta de Comerç, Sig. 244, foli 81.

91. Totes aquestes indicacions figuren als llibres majors dins dels comptes «Gastos de Comercio».

port de València, etc.⁹¹ La societat estava abonada a diversos diaris, i per descomptat al «Diario de Barcelona» (4 lliures i 10 sous cada 6 mesos); també hi havia diversos diaris francesos, el «Citoyen Français» i el «Moniteur». No ho estava, en canvi, a les gasetes de Londres i de Lisboa, que només li arribaven intermitentment.

El seu personal anà creixent progressivament. Als inicis la societat només tenia un empleat. El 1804 eren vuit, la majoria d'origen estranger, perquè calia que sapiguessin llegir l'anglès, el francès o el neerlandès. Alguns només passaven i tornaven aviat al seu país, un cop acabat l'aprenentatge. D'altres hi restaven més temps, com els dos germans Besombes o els tres germans Joumard. Els salaris semblen haver estat elevats.⁹² Un empleat sense especialització guanyava 350 lliures l'any; el caixer, 750 lliures; el comptable, 800 lliures. A dalt de tot de l'escala hi havia dos estrangers: l'holandès R. de Ruyter, un empleat amb molta experiència que procedia de can J. B. Cabanyes i rebia 1.200 lliures l'any (sense, però, ni aliments ni allotjaments), i Dionís Walsch, que procedia de Bernard Lavillette, de València, amb 2.050 lliures.

Quan la societat començà les seves activitats, li calia trobar un bastió des del qual poder fer cara a la competència de les 63 cases dels comerciants matriculats i els 93 no matriculats que esmenta l'«Almanac Mercantil» del 1798. Per raó de l'origen dels seus directors, és normal que la societat s'orientés cap al nord de Catalunya. A Figueres la societat privilegià Miquel i Burrià, el qual feia que la societat li negociés les seves lletres de canvi a Barcelona. A canvi, la societat li enviava duros, la destinació dels quals pot endevinar-se fàcilment. A Girona, el banquer Bonaventura Quintana li enviava lletres de canvis i pagars, però sobretot li enviava *vales reales*, que només podien ésser negociats a Barcelona. La resta dels afers no tenien envergadura i testimonien l'endarreriment econòmic d'aquesta part de Catalunya.

Molt més nombrosos, i això no ens ha de sorprendre, eren els clients de la Catalunya meridional. Dos centres s'hi destaquen: Reus i Vilanova, però les transaccions amb Vilafranca, el Vendrell i Tarragona no eren pas negligibles tampoc. Eren «agents a la costa» que informaven la societat sobre les perspectives de la collita, el preu dels aiguardents, les disponibilitats dels fabricants, etc; i tenien cura d'embarcar els carregaments a les naus que Huguet i Dupré els indicaven. Treballaven a comissió. Quan, després del 1804, el preu dels aiguardents s'enfonsà, la societat intentà d'estalviar-se aquests intermediaris establint un dels seus empleats a Tarragona, on Raymond Durand duqué a terme una llarga estada, sense que puguem afirmar pròpiament que hi fos creada una sucursal.

La societat estava en contacte amb les principals places espanyoles. Les seves operacions, limitades a l'inici, s'intensificaren i els horitzons s'eixamplaren. Entre el 1796 i el 1798 la societat només tingué relacions amb negociants de vuit ciutats espanyoles de fora de Catalunya. El 1807 n'hi havia amb negociants de vint-i-dues ciutats, amb els quals intercanviava mercaderies i lletres de canvi. Totes aquestes ciutats, excepte Madrid i Saragossa, eren ports o es trobaven prop de la costa, cosa que prova que l'Espanya perifèrica continuava essent la part més dinàmica del regne. Cal notar també que molts d'aquests comerciants

92. La casa Taixonera del Bosch, més modesta, només tenia quatre empleats; no pagava el seu empleat més ben remunerat, un comptable, més que 600 lliures. Cf. AHC, FC, B 107.

eren estrangers o d'origen estranger. Hi predominaven els francesos, però també hi havia importants contingents d'italians i de britànics.

Tres ciutats destacaven: València, Cadis i Madrid. Els negociants valencians eren menys proveïdors que no pas clients. Adquirien en grans quantitats seda en brut d'origen francès o italià, productes colonials i, sobretot, blat. El paper redistribuïdor de Barcelona sobrepassa els límits de la Catalunya estricta. Fora d'un poc d'arròs, València no tenia gaire mercaderies per enviar a canvi. Els comptes es liquidaven, per tant, mitjançant lletres de canvi i en efectiu. Les trameses de duros cap a Barcelona eren contínues.

Encara que Cadis havia perdut el monopoli del comerç amb Amèrica, continuava essent el magatzem més important dels productes colonials, a més del port dels blats andalusos. La societat hi passava comandes de cotxinilla i indi, sovint per compte de comerciants estrangers, però mai no feia cap adquisició de sucre. Per aquest producte dolç, Barcelona havia assolit d'emancipar-se i estava en contacte directe amb Amèrica. La societat, finalment, emprava, per negociar les seves lletres de canvi, els serveis del banquer Benito de la Piedra, un dels responsables del Banc de Sant Carles. En aquest camp només el superaven les cases de banca de Madrid.

Per a la societat, Madrid només tenia interès com a centre bancari. Hi feia domiciliar les seves lletres de canvi a la casa d'origen francès Juan Camps y Cía., amb la qual establí relacions estretes, reforçades encara per l'estada que feren a Barcelona, el 1797, els caps d'aquella casa. Juan Camps y Cía. negociava per compte d'Huguet i Dupré el seu paper sobre Madrid, els seus *vales* i hi tenia diversos comptes en participació; en diverses ocasions li envià, a més, avisos de gran valor. Per això la societat manifestà la seva consternació quan sabé, el 1799, que aquesta casa havia fet fallida. D'aleshores endavant recorregué a diverses cases de Madrid: Patricio Joyes y Cía., P. M. Daudinot i Pedro Cellini, sense privilegiar-ne cap.

A l'estranger, Itàlia, Holanda, Alemanya, els països nòrdics foren objecte de tractes. La guerra donà molta importància als països neutrals i hi hagué operacions comercials establertes amb cases dels Estats Units, a Nova York i Providence, sovint gràcies a la intervenció de capitans de vaixells americans, que en nombre considerable freqüentaven el port de Barcelona. Però no hi ha res que pugui comparar-se amb els corrents de negocis dirigits cap a França i sobretot amb els Durand. Aquests tenien ja una llarga experiència del comerç amb Espanya. Així, el 1784 François Durand, de Perpinyà, havia fet passar una bala de tela a A. Llorens, de Barcelona.⁹³ Després de la interrupció a causa de la guerra, els Durand desitjaven reprendre les activitats amb Espanya en el moment en què la societat començava a funcionar. El maig de 1796 el nom de François Durand apareix per primer cop a la correspondència, i ja no en desaparegué mai més. Els lligams amb les quatre cases Durand, de Perpinyà, Montpeller, Marsella i París es refermaren amb contactes personals. El 1797 François i Louis Durand foren rebuts al carrer dels Escudellers, on passaren una temporada. François Durand tornà a Barcelona els anys 1801, 1802 i 1806. Per la seva banda, Narcís Huguet passà un quant temps a Perpinyà el 1797, i el seu fill Miquel fou rebut a París, el 1806, per Louis Durand. Els intercanvis de correspondència foren incessants. Cada tres o quatre dies sortia una carta de Barcelona adreçada a Perpinyà. François Durand enviava teles a la societat i en rebia aiguar-

93. AHC, FC, B 109, carta del 16 d'octubre de 1784.

dents, productes colonials (indi, cotxinilla, sucres, cuiros —dels quals l'exèrcit de Napoleó feia gran consum—), i li confià el seu paper comercial sobre Barcelona, Madrid i Cadis. Especulava amb la societat sobre els *vales reales*, invertint-hi fortes sumes: 74.651 lliures catalanes permeteren de comprar-ne per valor de 90.450 pesos i donaren en dos mesos un benefici de 13.178 lliures catalanes.⁹⁴

Huguet i Dupré no tingué pas l'exclusiva dels afers de François Durand sobre la plaça de Barcelona. Així, un antic empleat de la societat, Bonaventura Besombes, fundà la seva pròpia casa de comerç gràcies als fons que li avançà François Durand, a través precisament d'Huguet i Dupré. El negociant de Perpinyà pogué comptar també amb Jacques Joumard, l'antic tenidor dels llibres de la societat. Jacques Joumard, d'altra banda, tampoc no estava al servei exclusiu dels Durand, puix que era responsable de la casa que el comte de Cabarrús havia creat a Barcelona.⁹⁵

Un altre soci d'Huguet i Dupré, el gran industrial tolosà Boyer-Fonfrède, havia establert a la capital del Llenguadoc una filatura de cotó «a l'anglesa» que ocupava diversos centenars d'obrers. Boyer-Fonfrède feia sortir una gran part de la seva producció cap al mercat espanyol,⁹⁶ emprant els serveis d'Huguet i Dupré. Però en temps de pau era incapaç de lluitar contra la competència anglesa.⁹⁷ Boyer-Fonfrède intentà d'obtenir del govern francès que aquest exercís pressió damunt el seu aliat espanyol per tal que fos prohibida l'entrada dels cotons filats britànics a Espanya.⁹⁸ Malauradament per a ell, si les autoritats espanyoles prohibiren la importació dels filats anglesos, també estengueren la prohibició al conjunt dels cotons filats estrangers. Boyer-Fonfrède no es donà per vençut. Per fer retirar aquesta decisió tornà a considerar un projecte seu antic i emprengué la fundació a Catalunya d'una fàbrica de filats de cotó. Marxà, assegurat per l'intendent de la seva protecció i amb la del bisbe de Barcelona, i una carta de recomanació d'Huguet i Dupré, cap al nord de Catalunya per triar l'emplaçament futur de la seva filatura.⁹⁹ Finalment escollí Ripoll, però l'èxit fou mediocre a causa de la competència de les indústries barcelonines, i Boyer-Fonfrède acabà havent de vendre la seva fàbrica.¹⁰⁰

ELS BENEFICIS

La conjuntura no afavoria gens la realització de grans beneficis. No és pas gaire atrevit d'afirmar que per a la gran massa dels empresaris havia disminuït

94. AHC, FC, B 514, 11 d'octubre de 1806.

95. Joumard participà amb Benoît Delorme, Jacint Ramon i A. B. Gassó a la creació d'una societat per accions, a fi d'explotar les mines de carbó de Subirats i de Sant Sadurní, prop de Vilafranca. Cf. AHPB, notari Mateu i Smandia, 4 d'abril de 1806. Sobre la creació d'una filatura de cotó per part de Joumard, per compte del comte de Cabarrús, cf. Ramon GRAU i Marina LÓPEZ, *Empresari i capitalista...*

96. J. J. HÉMARDINQUER, *Crédit industriel et spéculation: Boyer-Fonfrède de 1799 à 1813*, «Annales du Midi» (1959), ps. 43-58.

97. Els magatzems d'Huguet i Dupré, com els d'Arabet Gautier i Manning, eren plens de cotó anglès. Cf. AHC, FC, B 469 a François Durand i Fill, de Montpeller, 30 de juny de 1802, foli 12.

98. AMAE, Consolat de Barcelona, núm. 21, 28 de plujós de l'any x (17 de febrer de 1802).

99. AHC, FC, B 477, a Bonaventura Quintana, de Girona, 17 de desembre de 1803, foli 389.

100. J. J. HÉMARDINQUER, *Entreprises industrielles toulousaines en Catalogne*, «Annales du Midi» (1959), ps. 86-88.

el conjunt i la taxa dels beneficis. Però fins i tot en els moments de crisi hi ha gent que pot reeixir amb especulacions que donen força. Aquest fou el cas d'Huguet i Dupré.

El compte «Beneficis i pèrdues» permet de mesurar els guanys de la societat. Cal analitzar-lo amb prudència, perquè mentre la societat no hagué procedit a la liquidació definitiva de les seves activitats, els beneficis anunciats a la fi de cada exercici han d'ésser considerats com a provisionals. Sovint no tenen sinó una relació llunyana amb els beneficis reals. Ara bé, la societat només procedí a la liquidació de la primera societat que funcionà del 1796 al 1798 i en la qual tenia interessos també Vilella, perquè Narcís Huguet s'oposà sempre al fet que es fes el mateix amb la segona.¹⁰¹ Quant a la que era comanditada pels Durand, la liquidació no arribà a fer-se mai.

Fetes aquestes reserves, els resultats no semblen pas dolents. Del 1796 al 1798, en un període en què la societat només pogué gaudir de sis mesos de pau, el nivell de beneficis arriba al 10,7 per any, i entre el 1802 i el 1807 el conjunt dels beneficis s'elevà a 157.133 lliures 14 sous i 10 diners, és a dir, un percentatge mitjà anual del 13,9 %; és cert que per a l'exercici 1806-1807 aquest nivell descendí a un 6,4 %, és a dir, amb prou feines més que el dels interessos habituals a la plaça de Barcelona. La persistència de la guerra es feia sentir amb duresa. Amb tot, la comparació amb altres cases de comerç no resulta pas desfavorable per a aquesta societat. Per exemple, els beneficis de la Botiga Amat eren una mica superiors al 9 % entre el 1764 i el 1789 i davallaren bruscament entre el 1793 i el 1799, quan ja només eren del 4,2 %.¹⁰² Pel que fa a la societat Taxonera del Bosc, fou anunciada una pèrdua per a l'exercici 1806-1807 de l'ordre de 5.705 lliures 6 sous i 2 diners.¹⁰³

En virtut de les clàusules dels contractes de les diferents societats, cada sociat no rebia pas la mateixa part dels beneficis. A la primera societat, Narcís Dupré, que era un mer proveïdor de fons, només rebia un nivell de beneficis del 7,2 %, mentre que Narcís Huguet, el director efectiu, veia la seva remuneració arribar al 19 %. Això explica per què a la segona societat Narcís Dupré rebaixà la seva participació de 55.000 lliures a 25.000. Quan el nivell de beneficis tendeix cap a la taxa d'interès, els capitalistes s'aparten de les inversions.

En canvi, els qui detenien capitals es veieren privilegiats en la societat comanditària creada per les cases Durand. Passava que l'any 1802, en el moment en què s'iniciaven les seves operacions, l'economia catalana es trobava en ple creixement i els capitals anaven buscats per tal de llançar-se a grans especulacions. Foren els Durand els qui agafaren la part del lleó amb nivells de beneficis de l'ordre del 20, 26, 26,2, 11,8 i 9,6 % els anys 1802 a 1807, és a dir, 104.656 lliures en cinc anys. Pràcticament havien recuperat llur capital. En canvi, Narcís Huguet, lligat per contracte particular amb el seu sogre, gairebé no percebia res i no pogué, per tant, acumular. L'associació franco-espanyola, una vegada més, beneficiava els francesos.

101. AHC, FC, B 536. Sens dubte perquè havia comès malversacions.

102. P. VILAR, *La Catalogne...*, vol. III, p. 152 de l'ed. francesa (1962).

103. AHC, FC, B 162, 30 de juny de 1807. En canvi, la societat Espar obtingué un nivell de beneficis del 20 % entre el 1791 i el 1796, en temps de pau.

ELS BURGESOS CATALANS

Narcís Huguet i Narcís Dupré pertanyien, certament, tots dos, a la burgesia catalana, la principal beneficiària de l'expansió econòmica del segle XVIII. Però cal remarcar la diferència entre el sogre, un modest notable de províncies, i el gendre, fill petit de família que havia marxat a conquerir la gran ciutat i que havia arribat sense fortuna personal i, per tant, sense una base sòlida a arribar a formar part plenament d'aquesta tercera generació burgesa de què parla J. Vicens i Vives.¹⁰⁴

Narcís Dupré passà la major part del seu temps a Figueres, on es dedicà sobretot a estendre els seus dominis de béns immobles, a vegades en detriment dels seus deutors desdinerats.¹⁰⁵ Li agradava d'exercir càrrecs públics a la seva ciutat (administrador de l'hospital, pagador de l'estat major). Li agradava de viatjar: se'l veu sovint a Barcelona, on tenia llogat un pis al carrer del Carme, i l'any 1796 anà en pelegrinatge a Santiago de Compostella. L'any següent el trobem a Perpinyà. Posseïa una biblioteca.¹⁰⁶ Estava preocupat per casar les seves filles. Una la casà amb l'empleat Narcís Huguet i l'altra amb un cirurgià militar. Però fou a l'educació del seu fill Miquel que dedicà tota la seva atenció. Miquel començà fent el seu aprenentatge a les oficines de la societat, a Barcelona. Però el 1799 fou enviat a l'escola de Sorèze, al SW de França, aleshores un lloc freqüentat per joves espanyols, sovint d'origen noble. Després d'haver deixat Sorèze, Miquel Dupré completà la seva educació comercial fent una visita als grans centres europeus. Passà una llarga temporada a Londres i després a Hamburg i a París. Aleshores tornà a Barcelona, esdevingué caixer de la societat Huguet i Dupré i féu un bon casament amb la filla del corredor Domènec Torner. Narcís Dupré podia comptar amb ell i continuar vivint com a rendista, quan la mort prematura de Narcís Huguet l'obligà a tornar als negocis.

Els inicis de Narcís Huguet foren menys fàcils que els del seu sogre. Orfe a cinc anys, hagué de treballar des de molt jove. Quan fundà la seva casa de comerç no tenia fortuna ni en tenia tampoc en morir, dotze anys més tard. No posseïa ni casa ni terres.¹⁰⁷ El seu patrimoni no comprenia més que béns mobles: mobiliari, argenteria, roba de la casa, un *vale* de 300 pesos i 806 lliures en metàl·lic. La major part del seu haver el tenia invertit en el capital de la societat. Si bé no posseïa la fortuna d'un gran negociant, Narcís Huguet n'adoptà almenys el tren de vida. La suma anual de 4.000 lliures que li pagava la societat des del 1802 li permeté de viure bé. El lloguer del seu pis, al carrer de la Mercè, el pagava la societat. Els comptes d'aquesta ens permeten de saber les despeses diàries de la família Huguet. S'hi consumia molta carn; hom bevia vi de Valls i de Màlaga. No es mirava prim en el consum de xocolata; les despeses anuals d'aquest article suposen dos cops el salari anual d'un paleta barceloní. No hi ha burgesia sense criats. El senyor i la senyora Huguet tenien criat i cambrera. També hi havia una cuinera, un cotxer que tenia cura del cavall i del cotxe

104. J. VICENS VIVES, *Coyuntura económica y reformismo burgués* (Barcelona 1968), p. 33.

105. És el cas d'Antoni Aloy, que li devia 400 lliures i fou obligat a cedir-li la seva propietat de 4 vessanes (2.072 m²). Cf. AHPB, notari Josep Ros, 12 de setembre de 1806, foli 139.

106. L'any 1816 la inquisició li confiscà les obres d'Eusebi. AHC, FC, carpeta 23.

107. AHPB, notari Josep Ros, inventaris d'agost i setembre de 1808, folis 91 i ss.

destinat als passeigs dels diumenges «al camp». L'inventari després de la defunció no esmenta cap biblioteca. Probablement, Huguet preferia jugar a cartes amb els amics i fumar cigars. I si llogà a un preu força car (135 lliures per temporada) una llotja al Teatre de la Rambla fou menys per gust personal que perquè tot negociant que es respectés calia que fos vist al teatre.¹⁰⁸

Resulta difícil de dreçar un retrat moral de Narcís Huguet. Pot semblar el tipus empenedor, en el sentit que Schumpeter ha donat a aquest mot. Fou ell qui introduí per primer cop a Catalunya un alambí revolucionari, i fou ell qui aconsellà el seu germà d'intentar el conreu del cotó. Preocupat per adquirir nous mercats, envià un dels seus empleats a fer prospeccions a Alemanya, Dinamarca i Noruega, com hem vist. Fou un dels primers que posseí en plena propietat un vaixell, abandonant el sistema tradicional de la possessió en part. Però també és cert que el seu èxit es degué en gran part a la seva associació amb els Durand. Associació positiva en un primer moment, però que a la llarga només beneficià els Durand.

Narcís Huguet ens ha deixat el que opinava de les coses que succeïen al seu temps a la correspondència de la societat. El retorn de la pau que tornaria a portar la prosperitat era el seu desig més car i més constant. Tots els esdeveniments polítics són observats en funció d'aquest imperatiu. Però, almenys al principi, creu que aquesta pau no ha d'ésser obtinguda a qualsevol preu. Huguet es felicitava del triomf dels «valents republicans»¹⁰⁹ a Hohenlinden. Els anglesos eren considerats com els responsables de la continuació de les hostilitats, ja que volen «esdevenir totalment els amos de les mars i del comerç».¹¹⁰ Després de la ruptura del 1804, el to canvia. Els francesos esdevenen els causants de la guerra i els seus èxits són acollits amb indiferència o inquietud. La caiguda dels Borbons de Nàpols li fa témer el pitjor, car Catalunya, si no tot Espanya, amenaça de convertir-se en la propera víctima. Amb tot, Huguet preveu una possible resistència emparant-se en els principis democràtics.

Així escriví, en anglès: «Hi ha a aquesta província una base de principis oposats a l'opressió dels quals hi ha exemples que poden trobar-se a la història. La democràcia n'és la característica principal i probablement si la resistència no és desesperada, no serà una presa fàcil.»¹¹¹

Un altre tema de preocupacions és el de les colònies americanes. Es troben amenaçades per «l'aventurer Miranda», que ell condemnava severament. El seu fracàs s'explicava, segons ell, per la seva tàctica d'aliança amb els negres, car «els criolls blancs espanyols miren els mulats o els negres amb la mateixa perspectiva i s'hi oposaran amb la mateixa tenacitat».¹¹² Quan Huguet exposa el seu concepte del món, sosté idees contrarevolucionàries. I en la defensa de l'ordre social, no dubta a recórrer a la filosofia. «La filosofia es retreu i emmalalteix davant la idea de revolució.»¹¹³ I aquest Narcís Huguet que uns anys abans volia dur la guerra a terres britàniques es mostra ara hostil a una insurrecció a Irlanda que podria afeblir l'adversari, perquè seria un moviment revolucionari.

108. Cf. els llibres majors, «*Gastos de casa*».

109. AHC, FC, B 451, a François Durand i Fill, de Montpeller, 17 de gener de 1801, foli 541.

110. AHC, FC, B 455, a François Durand i Fill, de Montpeller, 30 de juliol de 1800, foli 14.

111. AHC, FC, B 491, a Jacob Dohrman, de Lisboa, 20 d'agost 1806, foli 180.

112. En anglès a l'original. AHC, FC B 492, a Jacob Dohrman, 20 d'agost de 1806, foli 186.

113. *Ibid.*

«El món és torturat per la revolució, i encara que els sentiments dels catòlics irlandesos poden ésser entesos davant la privació d'allò a què han estat exclusivament condemnats, nosaltres desitgem sincerament que no puguin començar llur acció.»¹¹⁴

Com molts dels negociants i armadors dels grans ports europeus, víctimes de les guerres de la Revolució i de l'Imperi, Huguet no veia altra salvació que el retorn a l'antic ordre, el del despotisme il·lustrat. Però aquesta voluntat de restauració no està mancada de contradiccions. Hem vist que veia en el sentiment democràtic la base d'una resistència a l'opressió i considerava que els Estats Units eren un país portador del futur, perquè els drets de l'home hi eren respectats, quan això és una noció estranya a l'antic règim. «El vostre país afortunat pot esdevenir aviat l'únic asil que quedi per als drets civils.»¹¹⁵ Contradicció que era també la d'una classe.

LA FI DE LA SOCIETAT

El 13 de febrer de 1808 entraren a Barcelona les tropes franceses. Mentre que a la seva correspondència, Narcís Huguet judicava cada cop més severament la política francesa, entrà en canvi tot seguit al servei dels ocupants, bé que aleshores encara figuraven com a aliats.

El 5 de març de 1808 el general Duhesme i el seu adjunt, el general Leschi, s'hi feren obrir un compte. La societat, gràcies a Raymond Durand¹¹⁶ i als dipòsits oportunament lliurats al general Duhesme, comandant de les tropes d'ocupació, obtingué contractes de proveïments per a l'exèrcit francès, fins i tot després del Dos de Maig, alhora que enviava grans quantitats de productes colonials cap a França. L'esdevenidor semblava prometedor quan, el 26 de juliol de 1808, Narcís Huguet morí sobtadament. Els Durand continuaren amb la seva tasca prescindint des d'ara d'intermediari. Pel que respecta a Narcís Dupré, encarregat de la liquidació, ho perdé tot embolicant-se en una cascada de processos. El 1814, en tornar la pau, tot havia acabat per a la societat Huguet i Dupré; calia refer-ho tot o gairebé tot per a la burgesia catalana.

Traducció de Roger Aliet

114. En anglès a l'original. AHC, FC, B 492, a Jacob Dohrman, 25 d'abril de 1807, foli 571.

115. En anglès a l'original. AHC, FC, B 494 a George Armroyd, Philadelphia, 10 de juliol de 1807, foli 410.

116. Cf. Yvan ROUSSET, *Raymond Durand, commerçant à Barcelona (1808-1814)*, «Estudios de Historia Moderna», VI (1959), ps. 311-409.